

Fatsoen heeft soms hulp nodig

Waarom regels soms nodig zijn. In 2004 trad er een nieuwe gedragscode in werking voor corporate governance. De zogenaamde code-Tabaksblad. Er werd toen vanuit de top kritiek geuit, omdat mijn vond dat regels minder belangrijk waren dan het karakter. Deze woorden stonden geschreven op woensdag 30 januari in de coachingskalender van 2013.

Een leven zonder regels en afspraken is ondenkbaar. Verkeer zonder regels en afspraken leidt tot chaos. Politiek zonder regels en afspraken leidt tot excessen. Anarchie maakt het leven onmogelijk. Opvoeding zonder regels en afspraken maakt onzekere, gedesoriënteerde en verwende kinderen. Een land met een groot gebrek aan fatsoensregels leidt tot respectloos gedrag. Geloof zonder regels leidt tot wanorde. Geloof met alleen regels maakt afstandelijk, onaantrekkelijk en kil. Onderwijs zonder fatsoenregels en praktische afspraken leidt tot ongeregelde, vernielzucht, ordeproblemen en pesterijen. Onderwijs met alleen regels roept automatisch weerstand op. Geloof, hoop en liefde zegt Paulus in 1 korinthe 13 vers 13. Maar de grootste is de liefde.

Boven dit artikel staat: Fatsoen heeft soms hulp nodig. Welke hulp heeft fatsoen dan nodig? Regels zoals in code-Tabaksblad, om te voorkomen dat mensen aan de top niet alleen maar streven naar een topsalaris? Hebben de regels na invoering in 2004 geholpen? Fatsoen heeft hulp nodig. Ook binnen het onderwijs. Regels en afspraken zijn onmisbaar. We kunnen gewoonweg niet zonder, willen we chaos en anarchie voorkomen en dat het recht van de sterkste de boventoon gaat voeren. Leerlingen krijgen naast de overdracht van kennis ook vaardigheden aangereikt. Een leerling is niet alleen geslaagd als het eindexamen met een voldoende en een diploma wordt afgesloten. Een leerling is geslaagd als het geleerd heeft om als fatsoenlijk, verantwoordelijk en respectvol burger te participeren in onze multiculturele en multireligieuze samenleving. Kennis is macht maar karakter is meer. Dit bordje hing vroeger bij ons thuis aan de wand. Naast kennisoverdracht hebben we binnen het onderwijs ook een pedagogische opdracht, namelijk samen met leerlingen te werken aan karaktervorming.

Fatsoen heeft soms hulp nodig. Naast regels en afspraken, heeft het onderwijs bevlogen, gemotiveerde, professionele en gepassioneerde docenten nodig. Maar ook liefde voor het vak en de leerling. Docenten en leerkrachten en ondersteunend personeel die dagelijks fatsoen belichamen en praktiseren. Rolmodellen. Identificatiefiguren. Volgens het woordenboek betekent fatsoen: beleefdheid, beschaafdheid, betamelijkheid, goede zeden, eerbaarheid, eerlijkheid, fatsoenlijkheid en opvallend; gedragslijn. Gedragslijn staat voor het streven naar een zeker doel. Een gedragslijn betekent ook afbakenen, voorschrijven én voorleven én voordoen. Dus ook regels en afspraken. Maar het hart van deze doorlopende leerlijn en vaardighedenlijn is het kloppende hart, namelijk liefde. Fatsoen heeft hulp nodig. Het onderwijs heeft een ziel en kloppend hart nodig. De school is dus niet het gebouw, maar de levende gemeenschap van personeel en leerlingen én ouders en opvoeders.

Vanuit de onderwijsorganisatie KlasseTaal verzorg ik als gastdocent en docententruiner VO - WO elke dag lessen over Taal en Respect. Samen met leerlingen en studenten denken we na over de kracht en invloed van woorden. Samen gaan we op excursie in het landschap van de communicatie. Nauwkeurig waarnemen betekent ontleden, zegt Herta Müller. De Amerikaanse gedragswetenschapper Paul Watzlawick zegt dat het onmogelijk is om niet te communiceren. Toen tweeduizend jaar geleden aan de Chinese filosoof Confucius werd gevraagd wat hij als eerste zou doen wanneer hij het land zou mogen besturen, was zijn antwoord: 'Ik zou de taal zuiveren. Want als

de taal niet zuiver is ontstaan er misverstanden en verdwaalt het volk.' Als er in het onderwijs geen regels en afspraken zijn, óók met betrekking tot onze communicatie, ontstaat er onzuiver taalgebruik. Schelden met ziekten, afkomst, huidskleur, handicaps, uiterlijk, familie en geslachtsdelen en vloeken met woorden – God en Jezus - die voor veel mensen dierbaar en heilig zijn. Racistische en discriminerende opmerkingen. Pesterijen en brutaal gedrag. Taal geeft kleur aan je omgeving. Andere woorden andere werelden. Als taal het denken kan bederven, dan kan denken de taal bederven zegt George Orwell. Respectvol taalgebruik zorgt voor een veilige leer- werk- en leefomgeving. Onmisbaar voor de sfeer en het welzijn van zowel personeel als leerlingen. Zonder onderhoud van de taal, verschaalt het denken, zegt Hella. S. Haasse. Paul Verhaeghe, hoogleraar psychodiagnostiek zegt: 'Wil je de wereld veranderen, begin dan bij de taal.' Het woord 'wereld' kunnen we binnen onze context veranderen in 'onderwijs'.

Fatsoen heeft soms hulp nodig. We maken de balans op. De samenleving, de politiek, het bedrijfsleven, het onderwijs, binnen alle levenssferen: privé, privaat, publiek en politiek, filosofie, kunst, sport en religie (René Gude, Het Agoramodel); kunnen niet zonder fatsoen en regels. Niet zonder een kloppend hart. Dan creëren we koude, afstandelijke, onaantrekkelijke en liefdeloze regels en afspraken. Liefde, compassie en authenticiteit zijn onmisbaar. Fatsoen heeft déze hulp nodig. Woorden wekken maar voorbeelden trekken. Wil je de wereld veranderen, begin dan bij de taal. De taal van het hart. 'Fatsoen moet je doen' zei oud-premier Peter Balkenende. Met hart en ziel. We hebben dringend behoefte aan vrede-stichter. Geen bommengooiers maar bloemenstrooiers. Fatsoen heeft soms hulp nodig. Laten we het woord 'soms' veranderen in 'altijd'. Dan gaat fatsoen pas beklijven. 'Je overtuigingen worden je gedachten. Je gedachten worden je woorden. Je woorden worden je handelingen. Je handelingen worden je gewoontes. Je gewoontes worden je waarden. Je waarden worden je leven.' *Mahatma Gandhi* Fatsoen...geloof, hoop en liefde. Maar de grootste is de liefde. Onmisbaar. Broodnodig. Fatsoen heeft áltijd' hulp nodig. Een grens, ruimte, een kader, regels, afspraken, een gedragslijn, voorbeelden, 'vlees en bloed' ... een kloppend hart.

Sjors van der Kraan

Gastdocent/docententrainer VO/MBO/HBO/WO

Onderwijsorganisatie KlasseTaal

